

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Н.І. Вінник

**Сучасні інформаційні технології у формуванні економічної культури
майбутнього вчителя**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

2013

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Формування економічної культури майбутнього вчителя як педагогічна проблема.	5
2. Місце та роль інформаційних технологій у формуванні економічної культури майбутнього вчителя.	16
3. Методичні рекомендації щодо використання сучасних інформаційних технологій у формуванні економічної культури майбутнього вчителя.	25
Висновки	32
Список використаної літератури	34

Вступ

Одним із стратегічних напрямів модернізації системи освіти в Україні на межі третього тисячоліття визнано виховання людини культури (О. Бондаревська, І. Зязюн, В. Гриньова та інші). Перехід до ринкової економіки, який вимагає глибоких соціально-економічних змін в державі, висуває перед суспільством важливу педагогічну проблему формування економічної культури молоді, її підготовки до входження в життя за нових умов, значної перебудови змісту освіти. На розв'язання поставлених завдань спрямовано широке впровадження предметів економічного змісту, проте, як свідчить аналіз практики, забезпечення студентів необхідними знаннями не вирішує проблеми їх підготовки до адаптації в сучасних динамічних соціально-економічних умовах. Економічні знання більшості випускників мають виключно теоретичний характер, відірваний від реальної дійсності, унаслідок чого майбутні фахівці не можуть протистояти негативним явищам ринкової економіки. Як свідчать реалії сьогодення, більшість учителів не дозволяє бути конкурентоздатними на ринку праці не лише нестача теоретичних знань і практичних навичок, а й недостатня сформованість економічного мислення, відсутність економічної культури.

На шляху просування до європейського освітянського простору Україна дедалі наполегливіше працює над єдиними вимогами, критеріями і стандартами задля забезпечення належних умов формування у майбутніх педагогічних кадрів економічної культури світового рівня. Актуальним питанням стає ефективне використання сучасних інформаційних технологій в процесі формування даної культури. В Національній доктрині розвитку освіти вказано, що "Пріоритетним напрямком розвитку освіти впровадження сучасних інформаційно - комунікаційних технологій (ІКТ), які забезпечують подальше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку фахівців до життєдіяльності в інформаційному суспільстві." Процес формування економічної культури у майбутніх фахівців набуває подальшої актуальності, зростає його вага. Освіта в умовах сьогодення є каталізатором прогресу та могутнім чинником розвитку інтелектуальних та продуктивних сил суспільства, забезпеченню сталого розвитку держави та

покращення добробуту людини. Йдеться про підпорядкування цілей економічного, культурного та соціального розвитку розробці та розповсюдженню знань та вмінь.

Культура випускників, зокрема і економічна, сьогодні розглядається як результат і продукт діяльності вищої школи, як конкурентоспроможний товар на ринку праці, як важлива складова формування репутації певного університету. Зміна парадигми вищої освіти на основі компетентностного підходу має за мету перенесення акцентів з організації виховного процесу на його кінцевий якісний результат. Щоб розв'язувати складні проблеми, сучасний вчитель повинен опанувати фундаментальними та спеціальними знаннями, а також володіти високорозвиненою економічною культурою, інформаційними технологіями, вміти адаптуватися до ринкових перетворень й вдосконалювати свою кваліфікацію.

Інформаційні технології можна розглядати як новий засіб формування економічної культури, для якого характерним є домінування інформації, інформаційної продукції, інформаційних технологій .

Методичні рекомендації розраховані на викладачів, учителів шкіл, аспірантів і студентів.

У методичних рекомендаціях розглядаються особливості формування економічної культури майбутніх вчителів, а також роль інформаційних технологій у процесі її формування. Дається опис форм і методів формування економічної культури майбутніх вчителів де використовуються інформаційні технології.

1.Формування економічної культури майбутнього вчителя як педагогічна проблема.

Із проголошенням незалежності України її народ має змогу будувати власну державу, обирати модель соціально-економічного розвитку, проводити свою внутрішню та зовнішню політику. Прискорення економічної реформи, удосконалення законодавчої бази і податкової політики посилюють роль економічної освіти громадян.

Нові економічні відносини, що поступово стверджуються у державі, значно поглиблюють вимоги до змісту і організації економічного виховання молоді. А це, у свою чергу, вимагає нових підходів до економічної підготовки майбутніх педагогів, які покликані формувати економічно грамотну людину.

У цих умовах одним із важливих завдань у професійній підготовці студентів різних спеціальностей є виховання економічної культури майбутніх фахівців. Економічна культура виступає важливою складовою економічної діяльності, значною мірою визначає рівень економічної активності в країні, ступінь розвитку економіки, темпи економічного зростання. Без оновлення та розвитку економічної культури неможливе подолання фактів незбалансованості розвитку економіки на шляху її трансформації в соціально-орієнтовану ринкову економіку. Тобто виховання економічної культури зумовлено, з одного боку, потребами суспільства в особистості, суб'єкті професійної діяльності, соціальним замовленням, сучасним станом суспільної свідомості, необхідністю підвищення загального рівня знання законів ринкової економіки, а з іншого — спрямованістю педагогічного процесу на розкриття і розвиток потенційних можливостей фахівця.

Аналіз стану процесу економічної підготовки педагогів у вузі, розкривають цілий ряд суттєвих протиріч між станом економіки держави та сформованим типом економічного мислення студентів. Між цілями економічної підготовки у нових економічних умовах та другими елементами процесу економічної підготовки – змістом, методикою, його організацією або, в цілому, технологіями підготовки; між положеннями нормативних документів та змістом навчальних планів і т.д. [25]

На сучасному етапі економічна культура та її формування є проблемою міждисциплінарного характеру, вона є об'єктом дослідження гуманітарних, соціально-економічних та психолого-педагогічних дисциплін. Різні підходи доповнюють картину адекватного відображення сутності економічної культури, її структури, процесу формування, критеріїв вияву тощо. [19]

Економічна культура майбутнього вчителя і процес її формування - важлива передумова розвитку справжнього професіонала, що дозволяє йому на якісно новому рівні здійснювати в сучасній школі трудове виховання, активно впливати на розвиток морально-психологічного клімату в освітньому закладі. Питання забезпечення навчальних закладів кваліфікованими кадрами-одне з гострих питань економічної освіти. Процес підготовки педагогічних кадрів є особливо важливим в умовах педагогічного вузу, тому сформувати сучасну економічну культуру в учня може тільки вчитель, який сам володіє нею.

Якості особистості, до яких ми відносимо економічну культуру, мають складну інтегративну структуру, одночасно належать до декількох підструктур і розглядаються як цілісне утворення яке має власну структуру. Існує декілька підходів до визначення структури економічної культури. Як вважає В.Ф.Щербина [26], культура економіки зберігає всі головні ознаки родового поняття "культура", конкретну історичну обумовленість, індивідуальну неповторність і спадкоємність, моменти новизни і творчості.

Термінологічний аналіз дозволяє судити про економічну культуру як про процес розвитку, перетворення і поліпшення діяльності індивідів у економічній сфері, що знаходить більш конкретне і повне вираження в досягнутому рівні розвитку продуктивних сил і економічних відносин і визначає творчу спрямованість економічної діяльності суспільства та сутнісних сил його суб'єктів не тільки в процесі виробництва і споживання матеріальних ресурсів і благ, але і духовних цінностей.

О.Надточієва [18] виділяє систему економічної культури особистості яка складається з трьох елементів, в якій кожний наступний елемент містить у собі попередній і будується на його основі. Перший елемент структури змісту особистісної економічної культури – спеціальні економічні знання (знання економічних законів і

закономірностей, економічної термінології, компетентність у питаннях економічних змін, які відбуваються в нашій країні і т.д.). Другий елемент структури змісту – якості економічного мислення й свідомості (здатність до економічного аналізу, толерантність, прийняття економічних цінностей та їхнє співвіднесення із загальнолюдськими, критичне ставлення до дійсності тощо). І, нарешті, третій елемент структурного складу, що є інтегратором перших двох елементів, – економічна поведінка (активна участь в економічній діяльності на різних рівнях, уміння раціонально організувати свою діяльність, пошук оптимального рішення проблем і т.д.).

Більш розширене, узагальнене тлумачення змісту поняття економічної культури запропонувала О.В. Бояринцева. Вона розглядає економічну культуру в теоретичному, практичному та етичному аспектах. Теоретичний аспект охоплює знання економічної теорії та розуміння наукових понять. Змістом практичного аспекту є навички економічної поведінки. Етичний аспект містить ставлення індивіда до відповідної системи цінностей і моральних норм [6].

Петрова Т.М. розглядає економічну культуру - це таке інтегративне утворення, яке включає в себе спрямованість енергії та характер розвитку здібностей індивідів і їх спільнот. Вона проявляється і реалізується лише в діяльності людей, що втілює ті чи інші сприйняті, засвоєні, відтворені й заново вироблені зразки культури [20].

Т.Боровікова у своєму дослідженні економічної культури [4] виділяє в її структурі пізнавальний, соціально-моральний та ціннісно-діяльнісний компоненти, формування яких забезпечує морально-ціннісне самовизначення особистості в системі моральних, культурних та соціальних цінностей, що підвищують життєздатність школярів і сприяють моральній стійкості до негативних явищ ринкової економіки. Оскільки структура кожного типу культури (у тому числі й економічної) нерозривно пов'язана з розвитком цілісної особистості й є відображенням її побудови, то ми можемо зробити припущення, що індивідуальна економічна культура майбутнього вчителя охоплює такі види психологічних утворень, як спрямованість, пізнавальні, вольові, естетичні та інші якості, а також знання, уміння, навички. Індивідуальна економічна культура майбутнього вчителя залежить також від механізмів сприйняття,

мислення, пам'яті, особливостей характеру, темпераменту. Вважаємо, що економічна культура майбутнього вчителя є “проекцією” його загальної культури на сферу соціально-економічних відносин, складним особистісним новоутворенням, що містить економічні знання (уявлення, погляди), соціально й професійно зумовлену сукупність ціннісних орієнтацій, мотивів та зразків діяльності в економічному середовищі, особистісні здібності, якості і характеристики.

Н.Пасічник вважає, що при визначенні структури досліджуваного утворення, слід спиратися на досягнення діяльнісного й компетентнісного підходів. Без знань і умінь не може бути сформоване адекватне ставлення до діяльності, моральних орієнтирів, якостей особистості. Сформовані знання та вміння при позитивному ставленні стають передумовою продуктивної діяльності. Структурування економічної культури майбутнього вчителя як системи доцільне здійснювати у двох аспектах: змістовому та процесуальному. Також при дослідженні компонентно-структурного складу цього новоутворення необхідно врахувати те, що формування будь-якого інтегративного утворення в структурі особистості ґрунтується на тому, що психіка – це поєднання мотивів, розуму, почуттів та волі. Тому економічна культура містить компоненти, що враховують відповідний рівень знань, умінь, властивості особистості, визначають здібності до організації ефективної економічної діяльності, досвід діяльності й ставлення до неї. Відповідно до цього виділяємо три структурні компоненти економічної культури майбутнього вчителя: компетентнісний, мотиваційно-ціннісний, соціально-діяльнісний [19].

При характеристиці компетентнісного компонента економічної культури майбутнього вчителя доцільно дотримуватися підходу академіка С.Батишева, який уводить до його структури не тільки концепти кваліфікації спеціаліста (професійні навички як досвід діяльності, вміння, знання), а й соціально-комунікативні, індивідуальні здібності, що засвоєнні та забезпечують самостійність професійної діяльності [2].

Важливе місце у структурі економічної культури займає мотиваційно-ціннісний компонент, який передбачає залучення майбутніх вчителів до соціально-економічних та моральних цінностей. Оскільки економічна культура є частиною загальної та

професійної культури, ми можемо стверджувати, що вона є особистісним новоутворенням, що не тільки визначає економічну компетентність кожного, але й містить інструментарій регулювання поведінки та діяльності особистості на засадах ціннісних орієнтацій.

Соціально-діяльнісний компонент економічної культури майбутнього вчителя передбачає аналіз, розуміння й усвідомлення результативності власної педагогічної діяльності, уявлення, що наступна професійна діяльність буде інноваційною, перетворювальною, сприятиме розвитку як власної творчої активності, морально-ціннісного досвіду економічної поведінки, так і ефективному економічному вихованню активних суб'єктів ринкової економіки. При аналізі цього компонента Н.Пасічник вважає що вчитель як „економічна людина” виступає не спрощено економічно раціональним, а є:

- особою рефлексуючою, здатною на активний та усвідомлений вибір;
- людиною гнучкою, здатною переключатися на різні режими дії;
- людиною вольовою, здатною чинити спротив обставинам і обраним раніше способам дії;
- людиною соціально-диференційованою – здійснює різні, соціально зумовлені способи дії, прив'язані до різних соціальних структур та інститутів.

Таким чином, економічна культура майбутнього вчителя є важливим професійно-особистісним новоутворенням, складовою професійної культури та проекцією загальної культури на сферу економічних відносин. Уявляє собою взаємозв'язок компетентнісного, мотиваційно-ціннісного, соціально-діяльнісного компонентів, котрі репрезентують усвідомлювальні системні економічні знання, уміння, здібності, особистісні якості, інтереси, переконання, життєві цілі, економічний світогляд, що визначають вектор сталого розвитку особистості як суб'єкта високоефективної професійної економічної діяльності [19].

Матвеев С.О. та Лясота Л.І. вважають що економічна культура - це комплекс уявлень, переконань, звичок, стереотипів поведінки, які реалізуються в економічній сфері суспільства й пов'язані з економічною діяльністю. Вони також виділяють базові елементи економічної культури:

- Економічні цінності - це загальноприйняті уявлення відносно цілей, яких повинна прагнути людина в економічній діяльності. Вони функціонують у формі ідеалу, основоположних принципів мислення і є ідеальними критеріями оцінки економічних подій, явищ і процесів.

Економічні цінності містять переваги відносно таких понять, як "багатство", "гроші", "засоби придбання доходів", а також відносно більш абстрактних категорій, таких як "капіталізм", "соціалізм", "індивідуалізм", "економічна свобода", "рівність" тощо.

- Економічні ідеали - це вироблені економічною свідомістю й наявні в ній узагальнені уявлення про досконалість у сфері економічного життя. Тому вони не є повністю досяжними, але являють собою мрію та взірець, до якого прагнуть люди.

Ідеали відбивають практичний досвід економічної діяльності даного конкретного соціуму й зазнають соціально-історичної конкретизації. Ідеї соціальної рівності, економічної свободи, ідея справедливості є усталеними як цінності, хоча соціальні обставини, "матеріалізована форма" й конкретний спосіб розуміння рівності, свободи, справедливості змінилися.

- Економічні норми - загальні шаблони, які регулюють економічну поведінку в певному напрямку. Це система поведінкових очікувань того, як люди мають діяти в економічній сфері. Економічні норми народжуються в економічній сфері й обслуговують певні економічні відносини. Норми в економічній сфері можуть функціонувати на рівні формально-правової надбудови як закономірності та постанови держави, офіційні правові документи (закони, вказівки, накази) щодо регулювання економічних відносин у країні. Зміни в економічній та інших сферах суспільства перетворюють умови сумісної діяльності людей. Тому деякі економічні норми з плином часу перестають задовольняти потреби суб'єктів економічного процесу, стають незручними та некорисними.

Перетворення економічних норм - це не тільки юридичний чи адміністративний процес, а перш за все соціально-культурний процес, зовнішнім проявом якого є зміна масових економічних практик.

- Економічні стереотипи - це спрощені, схематичні, деформовані та ціннісно-орієнтовані уявлення про економічні об'єкти, явища та процеси. Як правило, в економічних стереотипах сумується в спрощеній і деформованій формі досвід певної групи. Відмітними рисами стереотипу є: персоніфікація явищ (причина тих чи інших явищ пов'язується з діяльністю конкретної особи або певної групи); сильне емоційне забарвлення сприйняття та інтерпретації явищ (як правило, різко негативне або позитивне ставлення до чого-небудь чи до кого-небудь); ірраціональність (як правило, факти, які суперечать стереотипу, не беруться до уваги або з обуренням відхиляються); усталеність (стереотип є статичним, незмінюваним і здатним до самозбереження навіть у ситуації, що радикально змінюється).

У повсякденній свідомості стереотипи можуть заміщати знання про економічні процеси, значно спрощуючи процес орієнтації, вироблення і прийняття рішень у складному й суперечливому світі. Стереотипи сприяють формуванню економічної ідентичності, розділяючи соціальний світ на "своїх" і "чужих", "друзів" і "ворогів".

- Економічні звички й рутини обумовлюють вибір найбільш зручних і досить поширених засобів групової економічної діяльності. Виникнення звичок і залучення людини до загальних правил поведінки є результатом як відносно пасивної і навіть несвідомої імітації, тобто неусвідомлюваного процесу наслідування інших людей, так і результатом вільного свідомого вибору.

- Економічна міфологема - це статичний образ, який ґрунтується на віруваннях і дає змогу систематизувати та інтерпретувати факти й події, не зовсім зрозумілі за змістом, структурувати колективні уявлення про теперішнє і майбутнє. З психологічного погляду створення міфу пов'язане з неможливістю логічно пояснити радикальні зміни, тому діє захисний механізм - повернення індивіда до більш раннього життєвого досвіду сприйняття навколишнього світу та взаємодії з ним. Значний інтерес становить також інтерпретація міфу в рамках аналітичної психології К. Юнга, згідно з якою міф є проекцією колективного несвідомого (архетипів) на ті чи інші реальні об'єкти. У певних критичних ситуаціях можлива активізація, оживлення архетипів, і тоді їх перенесення на економічні об'єкти стає джерелом колективних економічних міфів.

Міфологема, у тому числі й економічна, виникає тоді, коли група або більша частина суспільства стикаються з новими, незрозумілими й невідконтрольними їй явищами, які становлять явну або приховану загрозу її існуванню. Саме тому розквіт міфологем здебільшого здійснюється в періоди соціальних потрясінь, глибоких криз суспільства, війн, революцій тощо. Економічні міфологеми, які набувають масового поширення, справляють потужний вплив на перебіг соціальних та економічних перетворень [16,17].

На фоні знецінювання загально визнаних раніше цінностей культури, змінених переконань часто народжується нове розуміння життя, новий світогляд фахівця. Для нашого суспільства це – парадигма загальнолюдських цінностей і гуманізація як основна рушійна сила педагогіки світу, що передбачає необхідність вирішення відповідних педагогічних проблем у виявленні тих граней економічної культури особистості, які фіксуються педагогікою згідно з її об'єктивною появою, тобто як педагогічного феномена [12].

Швидкі темпи розвитку ринкової економіки викликають необхідність вдосконалення якості професійної підготовки студентів різних спеціальностей, вимагають віддзеркалення не лише сучасного стану економіки та наукових досліджень, а й перспективи їх розвитку. При цьому, характеризуючи працю фахівців вищої кваліфікації, підготовка яких є одним із завдань вищих навчальних закладів, дослідники акцентують увагу на наявності таких якостей особистості як творче, активне ставлення до праці, які формуються через розвиток пізнавальної активності, творчості студентів у професійній підготовці; підкреслюють необхідність швидкого засвоєння теоретичних знань та практичних умінь і навичок у їхній єдності [14].

Важливою умовою успішного вирішення завдання підготовки майбутніх вчителів є формування змісту навчання з урахуванням особливостей діяльнісного підходу, що передбачає всебічне розкриття майбутньої соціально-виробничої діяльності фахівців, їхньої професійної культури, у складі якої ми розглядаємо економічну культуру. Таким чином, роль освіти в економічній культурі особистості, починаючи з другої половини ХХ століття, значно зростає, що теоретично відображено в низці парадигм і концепцій соціального та економічного розвитку. І це

очевидно, адже освіта виступає визначальним чинником збереження і примноження творчого буття людини у сфері ціннісних орієнтацій, поведінки та, що особливо цікаво, професійної діяльності. Подальший розвиток освіти, передусім, має на меті гармонійне становлення особистості і розвиток творчих можливостей студентів; від цього буде залежати підвищення культурного та інтелектуального потенціалу країни. Тенденції ХХ століття у ХХІ ст. більш яскраво виявляються в основних джерелах створення національного продукту з використанням наукомістких технологій, інновацій і ресурсів, що для випускників економічних спеціальностей у великій мірі буде залежати від рівня їхньої економічної культури [1].

Важливими характеристиками виховання економічної культури є:

1. Виховання цілісної особистості: природних особливостей (здоров'я, здібності мислити і правильно діяти); соціальних властивостей (бути громадянином, працівником); властивостей суб'єкту економічної культури (гуманності, духовності, творчості); загальнолюдських цінностей (честь, совість, добро, свобода, справедливість).
2. Реалізація потреб студентів в професійному самовизначенні.
3. Розвиток мотиваційно-ціннісного відношення до своєї навчальної і професійної діяльності.
4. Виховання ціннісних орієнтацій і моральних ідеалів, що притаманні кращим зразкам світового бізнесу.

Система виховання економічної культури повинна підкріплюватися загальними умовами (соціальними, економічними, культурними) і специфічними (активний настрій, підвищений інтерес). Основи виховання економічної культури майбутніх вчителів охоплюють: структуру педагогічних основ (особистісний і соціальний компоненти економічної культури); суб'єктивно-індивідуальні характеристики економічної культури; рівень цілісного педагогічного процесу (освіта, виховання, розвиток); рівень спеціалізації; види діяльності, через які виховується економічна культура.

Ефективність виховання економічної культури студентів вимірюється за допомогою наступних критеріїв: упевненості в значущості правової культури,

наявності практичних вмінь в плануванні, нормуванні, організації оплати і аналізу ефективності праці, наявності знань і вмінь в культурі маркетингу, відбору кадрів, підприємництва, господарювання.

Технології формування економічної культури майбутнього педагога, цілісного наукового світогляду та ціннісних орієнтацій, культури гуманних відносин у різних прошарках населення, здібностей, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до навколишньої дійсності і себе являють собою послідовну реалізацію освітніх заходів, спрямованих на безперервне, поетапне, активне включення студента в процес його професійного розвитку.

Сьогодні кожна молода людина повинна мати можливість самостійного свідомого вибору в житті. Тільки в цьому випадку вона найкращим чином може проявити себе та розкрити і реалізувати свою індивідуальність. Слід підкреслити, що простір та час життєтворчості студента визначається не тільки форматом ВНЗ і створеного в ньому навчального процесу, але і всією гуманітарною культурою суспільства. Це сприятиме розвитку гуманізації та соціалізації суспільних процесів, національній самоідентифікації, спрямуванню економічної діяльності на підвищення рівня життя і добробуту українського народу.

Формування та розвиток економічних знань має базуватися на історико-культурних і духовно-моральних традиціях українського народу, орієнтованих на поглиблений аналіз економічних процесів. Інтеграція процесів навчання і виховання створює духовно-моральні засади для формування сучасного світогляду економістів. Якщо розглядати економічну культуру особистості як індивідуальну форму відображення у свідомості людини стану економічного життя та результатів соціально-економічного впливу суспільства на особистість, а також результатів та ступеню засвоєння нею загальнолюдських та національних соціокультурних цінностей, набутого соціально-економічного досвіду, рівня засвоєних економічних знань, переконань, умінь та оволодіння методами та засобами індивідуальної соціально-економічної діяльності, то можна сказати що вона виступає як показник рівня розвитку системи соціокультурних властивостей та якостей, які формуються в

процесі життєдіяльності індивіда в умовах макро- і мікросоціально-економічного середовища, і одночасно являє собою змістовний вираз його стилю та образу життя.

Як кумулятивне утворення економічна культура забезпечує якість конкретних форм діяльності та поведінки, рівень, повноту та цілісність розвитку особистості. Визначальними якостями особистості, які системно формуються і реалізуються в процесі соціально-економічної діяльності, є внутрішня організованість, дисциплінованість, відповідальність перед суспільством, підприємливість, економність, вміння оперативно реагувати на соціально-економічні зміни та зовнішні обставини. Економічна культура майбутнього вчителя формується в системі економічної освіти, яка спрямована на розвиток економічної свідомості, основ економічного мислення та навичок економічної поведінки.

2. Місце та роль інформаційних технологій у формуванні економічної культури майбутнього вчителя.

В сучасному суспільстві спостерігається досить швидке зростання ролі інформаційних технологій та їх застосування в усіх установах нашої держави. Це істотно змінює вимоги до підготовки сучасного фахівця з огляду на необхідність формування в нього вмінь використання інформаційних технологій, і не лише для розв'язання фахових задач, але й для організації ефективної пізнавальної діяльності.

Інформатизація суспільства зумовлює необхідність інформатизації системи освіти, підготовку кваліфікованих кадрів для всіх сфер і галузей суспільного життя. В епоху інформатизації суспільства помітно зростає роль освіти, оскільки з усіх соціальних інститутів саме освіта є основою його соціально-економічного і духовного розвитку. На даному етапі в Україні відбувається становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження в європейський освітній простір. Учитель перестав бути основним джерелом знань для учнів. На дітей і підлітків нахлинула лавина інформації з різних джерел, таких як: телебачення, відеофільми, комп'ютерні програми й ігри, Інтернет, різноманітна навчальна й науково-популярна література тощо [13].

На даному етапі в системі вищої освіти України впроваджується широке використання інформаційних технологій, що призводить до суттєвих змін у методах і організаційних формах навчання та виховання. Перед визначенням сутності поняття інформаційні технології слід визначити поняття технологія. Технологія — це сукупність методів, засобів і реалізації людьми конкретного складного процесу шляхом поділу його на систему послідовних взаємопов'язаних процедур і операцій, які виконуються більш або менш однозначно і мають на меті досягнення високої ефективності певного виду діяльності. Інформаційна технологія — це сукупність методів, засобів, прийомів, що забезпечують пошук, збирання, зберігання, опрацювання, подання, передавання інформації між людьми. У вузькому значенні «інформаційні технології» — це сукупність методів засобів, прийомів пошуку, зберігання, опрацювання, подання і передавання графічної, текстової, цифрової, аудіо- і відеоінформації на основі електронних засобів комп'ютерної техніки і зв'язку.

На всіх етапах розвитку суспільства інформаційні технології забезпечували інформаційний обмін між людьми, відображали відповідний рівень і можливості систем пошуку, реєстрації, зберігання, опрацювання, подання, передавання інформації і, по суті, були синтезом методів і засобів оперування людиною з інформацією в інтересах її діяльності.

У науковій літературі термін «нові інформаційні технології» визначається як сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передачі та подання інформації, що розширює знання людей і розвиває їхні можливості щодо керування технічними і соціальними проблемами.

Інформаційні технології відкривають доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості, знаходження і закріплення різних професійних навичок, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання та виховання.

Очевидно, що інформатизація освіти вимагає відповідності професійної підготовки вчителів сучасному рівню інформатизації суспільства. Тому однією з глобальних цілей інформатизації освіти є підготовка вчителів, які володіють високим рівнем інформаційної культури (ІК), готові застосовувати ІТКТ у навчально-виховному процесі й управлінні освітою, беруть активну участь у процесі інформатизації освіти. ІК Коломієць А.М. розглядає як інтегроване особистісне утворення, що є чинником і показником професійної підготовки, являє собою систему знань, умінь і навичок щодо формулювання потреби в інформації, здійснення пошуку необхідної інформації з усієї сукупності інформаційних ресурсів, відбору, оцінювання, збереження, інтеграції, структуризації та створення нової інформації.

Необхідність формування ІК для формування економічної культури у майбутніх учителів зумовлена тим, що змінюється інформаційне забезпечення не лише навчального, але й виховного процесу у вищих навчальних закладах (ВНЗ) формується інформаційна інфраструктура, розширюється мережа інформаційних баз знань, електронних освітніх і міжнаукових комунікацій. Крім того, процес інформатизації педагогічної освіти ініціює:

- вдосконалення методології і стратегії відбору змісту, методів і організаційних форм навчання й виховання, що відповідають завданням розвитку майбутнього вчителя в умовах ІС;

- проектування та реалізацію науково-методичних систем навчання та виховання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу студентів, на формування вмінь самостійно добувати знання, переробляти інформацію;

- створення і застосування засобів ІТКТ, що забезпечують функції збирання, продукування, накопичення, зберігання і передавання інформації.

Швидкий розвиток останнім часом технічних і програмних можливостей, а також розповсюдження нового виду інформаційних технологій, створюють реальні можливості для їхнього використання в системі освіти з метою виховання економічної культури в процесі навчання.

Серед головних видів таких технологій ми визначили такі:

- комп'ютерна графіка;
- гіпертекст;
- геоінформаційні системи (ПС-технології);
- мультимедіа-технології;
- віртуальна реальність.

Визначені технології можна поєднувати з різними видами навчальної діяльності. Основним видом навчальної діяльності, спрямованим на первинне оволодіння знаннями, є лекція – систематичний, послідовний виклад навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмета, методів науки. Завдяки застосуванню мультимедійних технологій лекція стає більш різноманітною. Викладачі отримують можливість не витрачати час на задиктовування основних положень лекції, малювання діаграм і виписування довгих математичних формул. Усе це студенти мають можливість бачити через проектор, куди подається зображення прямо з комп'ютера, а роздруковані слайди звичайно роздаються студентам до заняття. Викладач має можливість візуально покращити слайди, використовувати декілька кольорів, застосовувати анімацію тощо.

Практичне заняття – це форма навчального заняття, на якому педагог організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчального предмета й формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентами відповідно до сформульованих завдань.

Інформаційні технології навчання, що застосовуються на практичних заняттях, повинні надавати студенту відомості по темі заняття; контролювати знання кожного студента; видавати студенту інформацію про правильність відповіді; надавати необхідний теоретичний матеріал чи методику вирішення задач; оцінювати знання студентів; здійснювати зворотній зв'язок в режимі “Педагог – ІТН - студент”. Використання комп'ютерних ділових ігор у ході проведення практичних занять може стимулювати активність студентів у самостійному отриманні навчальної інформації з тих питань, де її недостатньо.

Органічною частиною навчально-виховного процесу є лабораторні роботи – один з видів самостійної роботи студентів, що проводиться за завданням викладача із застосуванням навчальних приладів, інструментів, матеріалів, установок тощо. Використання інформаційних технологій навчання на лабораторних заняттях сприяє організації роботи з тренажерами, що імітують реальні установки, об'єкти дослідження, умови проведення експерименту. Такі тренажери віртуально забезпечують умови й вимірювальні прилади, необхідні для реального експерименту, і дозволяють підібрати оптимальні параметри експерименту.

Завдяки інформаційним технологіям традиційні опитування студентів і вирішення задач, що складало раніше основне наповнення семінарів, поступово витісняється. Доцільно семінарські заняття проводити в комп'ютерному класі, надавати можливість студентам можливість обговорювати питання на електронних конференціях, звертатися під час занять до мережевих ресурсів, у тому числі до бібліотек та баз даних, працювати з імітаційними моделями тощо.

Педагогічна практика роботи в різних типах навчальних закладів свідчить про те, що використання інформаційних можливостей перерахованих вище найсучасніших технологій, а також їхніх різноманітних поєднань у навчальному процесі створює

дійсно технологічний прорив у методології, організації та практичній реалізації навчального процесу на всіх рівнях системи освіти.

Дослідження впровадження інформаційних технологій у навчальний процес показало, що організація професійно орієнтованого середовища має здійснюватися відповідно до таких принципів:

- інформаційне середовище насичується необхідними базами даних і відповідними методичними розробками, навчальними і контролюючими програмами, мультимедійними засобами і матеріалами, що моделюють професійну діяльність фахівця;

- вивчення дисциплін з використанням технологій має здійснюватися безперервно і систематично протягом усього періоду навчання студентів з метою формування у них стійких практичних навичок використання відповідної техніки для вирішення практичних завдань;

- до програм професійно орієнтованих дисциплін вводяться спеціальні розділи, що активізують когнітивну мотивацію учнів за рахунок практичної спрямованості інформації, можливості її застосування в реальному професійному середовищі;

- під час проектування елементів інформаційного середовища повинна змінюватися не лише змістовна частина дисциплін, а й технологія передачі нових знань за рахунок використання специфічних дидактичних прийомів організації інформаційного поля;

- в освітньому процесі мають застосовуватися не лише комп'ютерні програми навчального призначення, а й професійно–орієнтовані програмні засоби, що формують професійну готовність фахівця і скорочують період адаптації випускника в реальних виробничих умовах;

- створювані програмні продукти повинні раціонально поєднуватися з традиційними формами навчання та підтримуватися сучасними технічними засобами.

Наведемо перелік сучасних інформаційних технологій, що можуть застосовуватися у процесі формування економічної культури майбутнього вчителя:

I. Комп'ютерні навчальні програми, що містять електронні підручники, посібники, лабораторні практикуми, тестові системи.

На теперішній час накопичено певний успішний досвід практичного використання комп'ютерних навчальних програм для супроводу навчального процесу. Це переконливо свідчить про незаперечні переваги раціонального поєднання традиційних методичних систем навчання з інформаційними технологіями та створення на основі такого поєднання новітніх інформаційних технологій навчання — вагомих складових комп'ютерно-орієнтованих дидактичних систем.

II. Навчальні системи на базі мультимедіа –технологій на основі використання комп'ютерів, накопичувачів на оптичних дисках.

На сьогоднішній день мультимедіа - технології є одним з найбільш перспективних і популярних напрямків інформаційних технологій. Це поняття визначає інформаційну технологію на основі програмно - апаратного комплексу, що має ядро у вигляді комп'ютера із засобами підключення до нього аудіо - та відеотехніки. Мультимедіа - це взаємодія візуальних і аудіоефектів під управлінням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, вони об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео в одному цифровому представленні.

III. Розподілені бази даних з різних галузей знань.

База даних - поєднана сукупність структурованих даних предметної області. Іншими словами, база даних - це впорядкований набір логічно взаємопов'язаних даних, що використовуються спільно, зберігаються разом, та призначені для задоволення інформаційних потреб користувачів. Головним її завданням є гарантоване збереження значних обсягів інформації. Таким чином база даних складається з двох частин: збереженої інформації та системи управління нею.

IV. Засоби телекомунікації, що включають електронну пошту, локальні мережі зв'язку і т. ін.

Засоби телекомунікації створюють телекомунікаційну мережу. Вона являє собою комплекс технічних засобів телекомунікацій та споруд, призначених для маршрутизації, комутації, передавання та / або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, провідних, оптичних чи інших електромагнітних системах між кінцевим

обладнанням. Всі телекомунікаційні мережі складаються з п'яти основних компонентів, які присутні в кожній мережевому середовищі, незалежно від типу чи використання. Ці основні компоненти включають в себе термінали, телекомунікаційні процесори, каналів зв'язку, комп'ютерів, телекомунікацій та програмного забезпечення управління.

V. Електронні бібліотеки, в яких містяться: підручники; навчальні посібники; методичні посібники; художня література.

Поняття «електронна (цифрова) бібліотека» щодо ново і поки не має загальноприйнятого наукового тлумачення. На нашу думку електронні бібліотеки можна визначити як впорядковані колекції різнорідних електронних документів, забезпечені засобами навігації та пошуку. З точки зору можливостей застосування в інформаційній діяльності, мережеві електронні бібліотеки логічно розділити на дві основні категорії: безкоштовні електронні бібліотеки та комерційні повнотекстові бази даних. У даному розділі представлені посилання на найбільш цікаві електронні текстові зборів, як безкоштовні, так і комерційні, а також на нотні архіви.

Вищезгадані засоби дають можливість оперативно здійснювати пересилку та обмін інформацією, брати участь у конференціях, дискусіях та ін.

Аналіз діяльності випускників педагогічних ВНЗ допоміг виявити такі суперечності між:

- традиційною системою навчання та виховання, що переживає глибоку кризу, та новими умовами глобальної інформатизації всіх сфер життєдіяльності сучасної людини;
- реальними потребами ІС в педагогічних кадрах і рівнем їхньої професійної підготовки;
- вимогами до педагогічної праці, яка має бути індивідуально-творчою, та заформалізованою системою підготовки вчителя;
- багатопредметністю професійної підготовки вчителя і недостатніми міждисциплінарними зв'язками, що унеможлиблює інтеграцію знань;
- обсягом інформації, що одержується людством, і можливостями її засвоєння;

- невичерпними дидактичними можливостями всесвітньої інформаційної мережі Інтернет і низьким рівнем їх використання в процесі підготовки майбутнього вчителя;
- швидкими темпами комп'ютеризації навчання у ЗНЗ і неготовністю вчителів до використання ІТКТ;
- необхідністю постійного самовдосконалення і здійснення неперервної освіти і низьким рівнем ІК вчителя [13].

Подолання визначених суперечностей є важливим і необхідним етапом на шляху формування економічної культури майбутніх вчителів. Не менш важливе місце займають умови та критерії ефективного формування економічної культури. Аналізуючи праці сучасних науковців нами було виділено наступні умови:

- інтеграція можливостей дисциплін економічного, психолого-педагогічного і культурологічного циклів;
- навчання студентів методиці формування економічної культури у школярів, як одного з напрямків їх майбутньої професійної діяльності;
- використання новітніх інформаційних технологій;
- участь в реальній економічній діяльності, де проявляється необхідність економічної культури [22].
- введення навчального курсу, спрямованого на розширення і поглиблення економічних знань майбутнього педагога і дозволяючого реалізувати їх в конкретній поведінці і діяльності, і є додатковим професійною освітою;
- оптимізація практичної діяльності, що представляє собою організацію педпрактики і трудової, професійної діяльності, спрямованої на актуалізацію теоретичних знань в практичному досвіді.

Процес формування економічної культури складний на це вказують критерії до яких відносяться:

- засвоєння майбутнім вчителем соціально-економічних знань (знання понять, термінів, визначень; алгоритму й етапів формування культури економічного мислення; знання, що включають географічні, економічні, комунікативні, соціальні, моральні, правові, етичні основи та категорії соціально-економічної діяльності);

- оволодіння відповідними вміннями (уміння аналізувати, узагальнювати і вибирати чисельний показник географо-економічної задачі; побудови й аналізу соціально-економічної задачі; проектування моделей, а також уміння організаційні, комунікативні, проєктивні, дослідницькі, методичні);
- формування ціннісної орієнтації на майбутню педагогічну діяльність (економічна свідомість, соціально-орієнтоване мислення, розвиток інтелектуальної, економічної активності, прагнення до творчої самореалізації);
- сформованість інтегрованих особистісних якостей – порядність, підприємливість, наполегливість, ініціативність, цілеспрямованість, самостійність, уміння ризикувати, працьовитість, організованість, соціальна активність, патріотизм, цивільна мужність; здатність до соціально економічного саморозвитку (розв'язування педагогічних задач, а також задач інформаційно-технологічних, предметно-діяльнісних, діалогічних, аналітичних і професійних); самопізнання; самоорганізації і самореалізації в професійній географічній і соціально-економічній діяльності

В цілому використання інформаційних технологій при формуванні економічної культури у майбутніх вчителів підвищує рівень загальної та професійної культури, полегшує процеси пояснення та контролю, налагоджує та розвиває співпрацю, сприяє самореалізації і самоствердженню майбутніх спеціалістів.

3. Методичні рекомендації щодо використання сучасних інформаційних технологій у формуванні економічної культури майбутнього вчителя.

Розробка та впровадження у навчальний процес сучасних інформаційних технологій зумовили розробку нової парадигми організації навчального процесу. Вирішення подібного завдання є особливо актуальним під час вивчення професійно–орієнтованих дисциплін в процесі яких відбувається формування культури, зокрема економічної.

Дослідження впровадження сучасних інформаційних технологій у навчальний процес показало, що організація професійно орієнтованого середовища має здійснюватися відповідно до таких принципів:

- інформаційне середовище насичується необхідними базами даних і відповідними методичними розробками, навчальними і контролюючими програмами, мультимедійними засобами і матеріалами, що моделюють професійну діяльність фахівця;

- вивчення дисциплін з використанням комп'ютерних технологій має здійснюватися безперервно і систематично протягом усього періоду навчання студентів з метою формування у них стійких практичних навичок використання обчислювальної техніки для вирішення практичних завдань;

- до програм професійно орієнтованих дисциплін вводяться спеціальні розділи, що активізують когнітивну мотивацію учнів за рахунок практичної спрямованості інформації, можливості її застосування в реальному професійному середовищі;

- під час проектування елементів інформаційного середовища повинна змінюватися не лише змістовна частина загальноосвітніх і спеціальних дисциплін, а й технологія передачі нових знань за рахунок використання специфічних дидактичних прийомів організації інформаційного поля;

- в освітньому процесі мають застосовуватися не лише комп'ютерні програми навчального призначення, а й професійно–орієнтовані програмні засоби, що формують професійну готовність фахівця і скорочують період адаптації випускника в реальних виробничих умовах;

- створювані програмні продукти повинні раціонально поєднуватися з традиційними формами навчання та підтримуватися сучасними технічними засобами, що включають обчислювальну техніку, лабораторні стенди, устаткування, прилади, виробничі потокові лінії і т.ін.

Дотримання цих принципів є трудомісткою операцією і висуває значні вимоги до їх використання в процесі організації навчально–пізнавальної діяльності студентів в умовах професійно орієнтованого інформаційного середовища. Саме такі принципи повинні лежати в основі процесу формування економічної культури. Де як інформаційні засоби навчання активно застосовуються електронні навчальні посібники, бази даних, електронні бібліотеки та лабораторні практикуми, комп'ютерні тренажери і тести, пакети прикладних програм і системи автоматизованого проектування.

Аналіз літературних джерел і досвіду роботи навчальних закладів свідчить, що нині в навчальному процесі застосовуються такі види інформаційних техноллогій:

- комп'ютерні курси лекцій та електронні підручники, що містять необхідну текстову і аудіовізуальну інформацію з вивчення конкретних дисциплін і побудовані за методикою послідовного переходу у викладі матеріалу;
- комп'ютерні системи тестування і бази даних, що містять питання і варіанти відповідей, правильність вибору яких визначає програма;
- практичні і методичні посібники, що дозволяють шляхом програмного моделювання різних процесів проводити практичні заняття в комп'ютерних класах без використання складного і дорогого обладнання;
- збірники завдань і вправ, що служать для інтерактивних занять і можуть показувати правильний хід розв'язування;
- ділові та розвивальні ігри, що забезпечують необхідний тренінг і закріплення одержаних знань у віртуальному середовищі, що максимально наближене до реальної обстановки;
- електронні енциклопедії, що містять об'ємні масиви інформації з різних видів людської діяльності і мають розвинуті системи пошуку;
- електронні словники і довідники, які постійно оновлюються;

– дистанційні курси, адаптовані для розміщення в INTERNET.

Різноманітність даних технологій вимагає глибоких знань. Недосвідченість, недостатня кваліфікація можуть призвести до невмілого використання інформаційних технологій, що в свою чергу не сприятиме досягнення поставленої мети. Загальна тенденція до впровадження інформаційних технологій в навчальний процес виявляється у використанні їх для сприяння індивідуалізації і диференціації навчання і виховання студентів. Викладач має нагоду застосовувати, контролювати і коригувати їхню роботу з свого робочого місця. Характеризуючи застосування інформаційних технологій, ми розглянули можливості їхнього впровадження в навчальний процес. Доступ до них можуть мати:

лише викладач;

лише студент (учень);

студент (учень) і викладач.

Рекомендовані варіанти доступу до інформаційних телекомунікаційних технологій можуть мати такий вигляд:

1. Викладачі намагаються використовувати нові технології (так само, як і інші, відомі раніше) з тих самих причин, за якими вони користуються ручками, книжками, зошитами, підручниками, аудиторними дошками і т.ін., - за бажанням як можна краще зробити свою справу, допомогти учням краще вчитися. Викладач може використати їх у професійних цілях - як складову свого особистого робочого середовища або інструментарій, іноді навіть не надаючи учням доступу до неї. Допоміжний комп'ютерний інструментарій, скажімо, сканер або цифрова відеокамера дозволяють викладачеві добувати інформацію із зовнішніх джерел, уводити її в комп'ютер і користуватися нею під час розроблення завдань для студентів.

Наприклад, викладач може принести в аудиторію актуальну статтю, надруковану в "свіжому" журналі або газеті, за кілька хвилин просканувати її та в той самий день запропонувати прокоментувати статтю, відредагувати її або доповнити власними письмовими думками. Володіючи комп'ютером, використовуючи найпростіший текстовий редактор, викладач може підготувати різноманітні варіанти завдань, тестових робіт, картонок і т.ін., що в майбутньому можуть бути роздруковані

в комп'ютерному класі та роздані студентам для виконання. Використовуючи ресурси INTERNET, кожен викладач може розширювати свій світогляд у тій або іншій предметній галузі, отримуючи інформацію з Всесвітньої "павутини", здійснювати самоосвіту й обмін думками з колегами.

2. Учні або студенти, маючи доступ до інформаційно – телекомунікаційних технологій, скажімо у тих випадках, коли викладач слабо володіє комп'ютером, можуть поглибити свої знання, використовуючи різноманітні мультимедійні програмні засоби як банки даних у найрізноманітніших галузях знань. Нині аспект "домашнього комп'ютера" набуває все більшої ваги за оцінками соціологів. За останній час збільшилась частка населення України, принаймні міського, яке має вдома персональний комп'ютер і підключена до INTERNET. Тому завдання викладача - пропонувати студентам цей потужний інструмент саморозвитку, використовуючи найрізноманітніші навчальні програми. Підготовка рефератів, доповідей, аналітичних оглядів з використанням комп'ютера може стати однією з форм проміжної атестації студента з предмета.

3. Найпрогресивнішою формою використання інформаційно – телекомунікаційних технологій в освітньому процесі є спільне використання загального середовища учнем і викладачем, у якому вони будуть безпосередньо взаємодіяти між собою з метою формування економічної культури. Відомо, що комп'ютерний клас сьогодні є центром тяжіння студентів будь-якого навчального закладу. Як правило, це один з найбільш відвідуваних кабінетів у позаурочний час. Якщо організувати різновікову групу учнів, які об'єднані інтересом до комп'ютерів, у певний комп'ютерний клуб, де кожний займається тим, що його цікавить, є немов би членом спільноти, націленої на деякі спільні завдання, то це може різко просунути процес формування економічної культури.

У такому середовищі, що незалежно управляється викладачами, легше створити проблемну ситуацію, навчання є природним процесом за рахунок обміну досвідом і інформацією, відбувається об'єднання у групи, пов'язані спільною метою, розподіл праці між учасниками відбувається практично автоматично, а на перший план висувається соціальна значущість проблеми.

Студенти вищих навчальних закладів можуть брати участь і у проведенні економічних досліджень з використанням інформаційних-технологій. Нові інформаційні технології сприяють також розвитку спостережливості, здібностей визначати спільні та відмінні риси, виявляти приховані закономірності, тобто саме тих якостей, що необхідні людині для плідної діяльності.

У своєму найвищому прояві інформаційні технології задіюють не тільки зоровий та слуховий аналізатори, а й такі органи чуттів, як дотик, нюх, вестибулярний апарат і т.ін. Це дуже вдало знаходить своє застосування в освітній галузі, і насамперед, в процесі культурного виховання, коли комп'ютерна система моделює певну ситуацію, що може виникнути в професійній діяльності студента. Наприклад, система пропонує штучно створену проблемну ситуацію. Ситуація змінюється залежно від того, які рішення приймає користувач. Система, як правило, не визначає правильності того чи іншого рішення, а наочно демонструє його наслідки. Таким чином, студент намагаються вирішити проблемну ситуацію з професійної тематики, уникаючи, як за умов реального життя, ризику банкрутства в бізнесі. При цьому практично засвоюються різноманітні методи розв'язання проблемних завдань, а також стратегії оптимізації їх для досягнення бажаних результатів.

Загалом, як зазначають дослідники, упровадження в навчально-виховний процес комп'ютерних дидактичних засобів дозволяє найбільш повно використовувати педагогічні можливості ІТКТ у навчанні. Розглянемо найбільш поширені форми і методи виховання які можна застосовувати з використанням інформаційних технологій. Серед них знаходяться:

- Розповідь, пояснення, бесіда з використанням інформаційних засобів. Використовують їх для повідомлення учням нових економічних знань, роз'яснення змісту і значення економічних понять, ознайомлення з організаційно-економічними основами виробництва і перевагами нових форм організації праці.
- Демонстрація. Цей метод застосовують для розкриття структури економічних понять (собівартість, продуктивність праці, інтенсифікація виробництва, тощо); для відображення ефективності технологічних процесів, результативності

заходів режиму економії; для роз'яснення системи планування, управління виробництвом, шляхом підвищення продуктивності праці, рентабельності виробництва і т. п. Навчальна демонстрація включає в себе показ схем, таблиць, плакатів, відео та кінофільмів, а також демонстрацію прийомів найбільш ефективного виконання трудових операцій, і здійснюється за допомогою інформаційних засобів, зокрема мультимедіа технологій.

Для закріплення економічних знань і формування економічних вмінь найбільш прийнятні наступні методи:

1. Вправи (раціональна організація робочого місця, використання елементів НОП, економна розмітка і розкрій матеріалів, визначення на практиці норм часу і виробітку).
2. Практичні роботи, експеримент, самостійні спостереження (фотографування робочого процесу; хронометраж; спостереження виробничих процесів і прийомів виконання передовими робітниками технологічних операцій; спостереження, порівняння та з'ясування причин різної ефективності кінцевих результатів трудових дій і т.д.).
3. Рішення задач (розрахунок заробітної плати, продуктивності праці, ефективності застосування пристосувань, собівартість продукції, рентабельність).
4. Робота з цифровим матеріалом (самостійна добірка цифрових даних з наступним їх аналізом; обробка відомостей, зібраних під час екскурсії, і складання на їх основі графіків, таблиць, діаграм; аналіз цифрового матеріалу для визначення ефективності якогось економічного заходи).
5. Робота з науково-технічної і економічної літературою (економі-етичні словники-довідники, «Економічна газета» і популярна література з економічних питань); складання схем, графіків на основі прочитаного матеріалу.

Вищезазначені методи будуть ефективнішими, якщо їхнє здійснення відбуватиметься з використанням інформаційних технологій. Ці засоби дають можливість оперативно здійснювати обмін інформацією, брати участь у конференціях, дискусіях. З одного боку, викладач має можливість оцінити рівень опанування студентами навчального матеріалу. З іншого, – студент одержує нагоду викласти свої

погляди, своє розуміння даної теми, своє бачення можливих шляхів вирішення тієї чи іншої проблеми. Останній аспект є особливо важливим, під час підготовки майбутніх вчителів і викладачів.

Висновки

Глобальна інформатизація суспільства ставить перед системою освіти завдання широкомасштабного використання інформаційних технологій з метою формування різнобічної особистості майбутнього фахівця, крім того, інформаційні технології – це ефективний інструмент та засіб організації навчального, виховного, освітнього процесу, педагогічного впливу на тих, хто навчається.

Інформаційні технології здатні докорінним чином змінити систему навчання і виховання. З ними процес навчання і виховання стає не лише ефективним, але й захоплюючим. Зацікавлення залежить від спільної роботи над цією проблемою викладачів, методистів, програмістів та інших фахівців.

Впровадження інноваційних технологій розширює можливості вдосконалення не лише навчального, а й виховного процесу, підняття його на більш високий рівень. Інтенсивний розвиток інформаційних засобів надає належні дидактичні можливості, ефективність реалізації яких значною мірою залежить від рівня розвитку, дидактичної обґрунтованості і технологічності методичного забезпечення.

Ефективним є використання комп'ютерних мережних технологій в процесі формування економічної культури, оскільки це сприяє реалізації відомих принципів організації виховного процесу, наповнює діяльність викладача принципово новим змістом, дозволяючи йому зосередитися на своїх головних функціях.

Досвід впровадження інформаційних технологій у процес формування економічної культури свідчить, що вони надають суттєві можливості для вдосконалення організації виховного процесу, методичної роботи, стратегії відбору змісту, навчально-виховного матеріалу, підвищує якість навчання і дозволяє тривалий час утримувати увагу студентів. Використання даних технологій є способом організації діяльності студентів з метою активного, усвідомленого засвоєння навичок, підвищення мотивації, розвитку комунікативних навичок, формування професійних знань.

На ефективність процесу як навчання, так і виховання вирішальний вплив має добре підготовлений педагог, який має постійно підвищувати не лише свою

кваліфікацію, а й рівень розвитку культури, зокрема економічної, оскільки його компетентність визначається не лише знаннями та вміннями, а й рівнем культури, яка є необхідною для виконання функцій навчання і виховання. Це стосується як змісту навчання, так і форм підвищення кваліфікації педагога,

Список використаної літератури

1. Балл Г. О. Культурологічні та психолого-педагогічні аспекти гуманізації освіти : [наук.-метод. зб.] / Г. О. Балл. – К. : Наук. думка, 1998. – 196 с.
2. Батышев, С. Я. Профессиональная педагогика : учеб. для студентов, обучающихся по пед. спец. и направлениям / С. Я. Батышев. – М. : Ассоц. «Проф. образование», 1997. – 512 с.
3. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : [монографія] / В.Ю. Биков. – К. : Атіка, 2008. – 684 с. Бех І.Д. Виховання особистості: Підручник. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
4. Боровикова Т.В. Теория и практика формирования экономической культуры школьников: Автореф. дис. д. пед. наук: 13.00.01. – Общая педагогика: Московский государственный открытый педагогический университет. – Москва, 1999. – 23 с.
5. Бояринцева А.В. Психологические проблемы экономической социализации // Педагогика.– 1994. – № 4. – С. 12 – 18.
6. Вдовиченко Р.П. Управлінська компетентність керівника школи. – Харків: Видавнича група “Основа”, 2007. – 112 с.
7. Дейнека О. Экономическая психология. – СПб: Издательство СПбГУ, 2000. – 160 с.
8. Журавлев А.Л., Купрейченко А.Б. Нравственно-психологическая регуляция экономической активности. – М.: Ин-т психологии РАН, 2003. – 436 с.
9. Заславская Т.И., Рывкина Р.В. Социология экономической жизни. – Новосибирск: Наука Сиб. отд., 1991. – 448 с.
10. Здравомыслов А.Г. Проблема интереса в социологической теории.–Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1964.–274 с.
11. Коваленко О.В. Моделі економічного зростання та стратегічні напрямки створення конкурентоспроможної національної економіки. Матеріали VI

Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К.: НТУУ «КПІ», 2011. – С. 73-74. Коломієць А.М

12. Левочко М. Т. Професійна підготовка молодших спеціалістів з бухгалтерського обліку у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Марія Теодозіївна Левочко. – К., 2003. – 291 с.

13. Лукашевич М.П. Соціологія економіки: Підручник. – К.: Каравела, 2005. – 288 с.

14. Лясота Л.І., Матвеев С.О. Економічна соціологія Підручник. - Суми: Університетська книга, 2006. - 184 с.

15. Москаленко В. В. Особливості соціально-психологічних чинників економічної культури особистості / Соціальна психологія. 2006. № 5. С. 26 – 39.

16. Надточієва О.О. Формування економічної культури особистості старшокласників з використанням засобів мистецтва: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02. / Луганський державний педагогічний університет ім.Т.Шевченка – Луганськ, 2000. – 18 с.

17. Пасічник Н.О. Формування інтересу старшокласників до підприємницької діяльності у процесі вивчення предметів соціально-економічного циклу: Дис. канд. пед. наук 13.00.07. / Кіровоградський держ. пед. ун-т. ім. В.Винниченка. - Кіровоград, 2000. - 205 с.

18. Пряжников Н.С. Психология труда и человеческого достоинства. – М., 2001.

19. Сисоева С.О., Поясок Т.Б. Психологія та педагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю. – К.: Міленіум, 2005. – 520 с.

20. Скальський І.А. Компьютеризация информационного обеспечения тактической подготовки в вузе : автореф. дис. На соискание ученой степени канд. воен. наук : спец. 13.00.08 – “Теория и методика профессионального образования”. – М., 1994. – 18 с.

21. Хоменко С.В. Розвиток та формування економічної культури майбутніх інженерів-педагогів // Збірник наукових праць Бердянського державного

педагогічного університету (Педагогічні науки). – № 2. – Бердянськ: БДПУ, 2002. – С. 168-174.

22. Щербина В. Ф. Культура экономики / В. Ф. Щербина – М. : Молодая гвардия, 1986. – 189 с.